

საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მაცნა
PROCEEDINGS OF THE GEORGIAN NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES

ისტორიის
არქეოლოგიის
ეთნოლოგიისა და
ხელოვნების ისტორიის
სერია

Series
of History,
Archeology,
Ethnology
and
Art History

თბილისი
Tbilisi

2. 2014

შინაარსი

ინტარვიუ ივ. ჯავახიშვილის სახ. თბილისის უნივერსიტეტის რექტორთან ირმა რუხაძე. ახალი თაობის ვალია – მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანოს მსოფლიო ასპარეზზე ქართველოლოგიის წარმატებაში.....	5
--	---

საქართველოს ისტორია

ნინო ჯაველიძე. ეთნონიმების „აბაზგი“ და „აბაზა“ რაობის საკითხი ბერძნულ-რომაული და სომხური წყაროების მიხედვით	12
თემურ თოდუა. მოსინოიკების პროქსენოსი.....	26
არჩილ ჩაჩხანი. თვითგამოცხადებული „სამხრეთ-დასავლეთ კავკასიის დემოკრატიული რესპუბლიკის“ შექმნის იდეოლოგიურ-პოლიტიკური წინამძღვრები	32
ომარ გოგიაშვილი. ილია ეროვნული და რელიგიური შემწყნარებლობის შესახებ	46
დეკანოზი მიქაელ ჭაბაშვილი. მღვდელ ალექსი ბაქრაძის ექვთიმე თაყაიშვილისადმი მიწერილი წერილები	60

მსოფლიო ისტორია

არჩილ კალანდია. ახალი აბრეშუმის გზა. ახალი რეალობა	67
ანატოლი მატვიენკო. მუნიციპალური გაერთიანების წინაპირობები და შედეგები	75

არქეოლოგია

კიაზო ფიცხელაური. სამხრეთ კავკასია და ჩრდილო სტეპური სამყარო შუაბრინჯაოს ხანაში.....	83
--	----

ეთნოლოგია

გიორგი გიგაური. პიქტოგრამები და კოსმოლოგია.....	97
--	----

ისტორიოგრაფია

გურამ ლორთქიფანიძე. ქართული ანტიკური ხანის არქეოლოგიის ისტორიოგრაფია XX–XXI სს. მიჯნაზე (ნაწილი II)	106
მერაბ კალანდაძე. დასავლეთ ევროპის და ამერიკის ახალი ისტორიის წყაროთმცოდნეობის საკითხები ქართულ ისტორიოგრაფიაში	118

უზულიკაცია

«ცხოვრება და ღვანლი წმიდისა მამისა ჩვენისა დავით გარეჯელისა». რუსულ ენაზე თარგმნა გივი წულაიამ	130
---	-----

საქართველო-რუსეთის ურთიერთობათა ისტორიიდან

ჯუანშერ ვათეიშვილი. პეტრე დიდის წარმომავლობის საკითხისათვის	139
ვახტანგ გურული. გაყალბებული ისტორია ჰეგემონისტური პოლიტიკის სამსახურში (ა. ეპიფანცევის სტატიის გამო)	153

საისტორიო მაცნეირების გამოჩენილი მოღვაწენი

ოთარ ჟორდანი. ისტორიკოსი გიორგი ძიძარია – 100	170
ოთარ ჯანელიძე. მეცნიერი და მოღვაწე. პროკოფი რატიანი – 100	176
ნათელა ჯაბუა. ღვანლმოსილი მეცნიერი. პარმენ ზაქარაია – 100	184
გურამ ლორთქიფანიძე. ალექსანდრე გამყრელიძის გახსენება	189

პრიტიკა და ბიბლიოგრაფია

გონელი არახამია. ღირსშესანიშნავი წიგნი საქართველოს სამხედრო ისტორიაში.....	195
ახალი წიგნები	201

ქრონიკა და ინფორმაცია

გონელი არახამია. საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია	202
თამაზ სანიკიძე. ხელოვანი და მეცნიერი – ნუგზარ ანდლულაძე	205

ინტერვიუ თბილისის ივ. ჯავახიშვილის სახელობის უნივერსიტეტის რექტორთან

ირმა რუხაძე

ახალი თაობის ვალია – მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანოს მსოფლიო ასპარეზზე ქართველოლოგიის წარმატებაში

უკვე ერთ წელზე მეტია, რაც ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტს აკადემიკოსი ვლადიმერ პაპავა ჩაუდგა სათავეში. მასთან საუბარი უნივერსიტეტში ქართველოლოგიური მეცნიერებების საერთო დონის განსაზღვრისთვის მოვისურვეთ, რაზეც რექტორი დაწვრილებითი საუბრისთვის სიამოვნებით დაგვთანხმდა. საინტერესოა, ქართველოლოგიურ მეცნიერებათა განვითარების ეს უძველესი კერა აგრძელებს საუკუნოვან ტრადიციას?

– რა არის ოდითგან უნივერსიტეტის მისია?

პირველი ქართული უნივერსიტეტი, რომელიც დღეს მისი დამაარსებლის, ივანე ჯავახიშვილის, სახელს ატარებს, 1918 წელს შეიქმნა, რათა საქართველოს ისტორიასა და ქართულ კულტურაში განსაკუთრებული როლი შეესრულებინა. ქართულ უნივერსიტეტს უნდა აღეზარდა მეცნიერთა თაობები და ხელი შეეწყო მეცნიერების სხვადასხვა დარგის განვითარებისათვის. მისი ერთ-ერთი უმთავრესი მისია იყო და არის ქართველოლოგიური დარგების განვითარება. სიტყვა „განვითარება“ შეიძლება, ცოტა შეუსაბამოც კი იყოს, იმ ეპოქის კონტექსტს თუ გავითვალისწინებთ, რადგან ქართველოლოგია ამ დროს ყალიბდებოდა, როგორც მეცნიერების ახალი დარგი თავისი მრავალი შენაკადით.

ქართველოლოგია – ეს არის, უპირველეს ყოვლისა, მეცნიერება ქართველებისა და საქართველოს შესახებ, სხვანაირად მას საქართველოსმცოდნეობაც შეიძლება ეწოდოს. იგი მრავალდისციპლინური დარგია, რომელიც გულისხმობს ქართული ენის, ამ ენაზე შექმნილ ლიტერატურის, საქართველოს ისტორიის, ქართველების მიერ საუკუნეების განმავლობაში შექმნილი კულტურული მემკვიდრეობის, ხელოვნების, არქეოლოგიის, ეთნოლოგიის, ფოლკლორის და სხვათა კვლევას. მეცნიერების ეს დარგი სწავლობს ყველაფერს, რაშიც საუკუნეების განმავლობაში ქართველმა ხალხმა ჩადო თავისი სული და გონი და შექმნა ის სიმდიდრე, რომელიც დღეს განსაზღვრავს მის იდენტობას. ყოველივე ეს ბუნებრივად განაპირობებს ამ დარგისადმი დიდ ინტერესს არა მარტო ჩვენში, არამედ საზღვარგარეთაც.

ქართველოლოგიის განვითარებას ჩვენთვის, მცირერიცხოვანი, მაგრამ მრავალსაუკუნოვანი ისტორიისა და კულტურის მქონე ერისათვის, დღეს,

როცა არც თუ ისე დიდი ხანია, რაც მოპოვებული გვაქვს პოლიტიკური დამოუკიდებლობა, მეცნიერულთან ერთად ეროვნული მნიშვნელობაც აქვს. ამიტომ სრულიად ლოგიკურია ჩვენი ინტერესი და მოტივაცია, ყველანაირად შევუნყოთ ხელი ქართველოლოგიის განვითარებას. სრულად გვაქვს გაცნობიერებული ქართველოლოგიის ადგილი და მნიშვნელობა ჩვენი ქვეყნის კულტურულ თუ პოლიტიკურ ცხოვრებაში, ამიტომ ბუნებრივია, რომ უნივერსიტეტის ერთ-ერთ უპირველეს საზრუნავად მისი არსებობის თითქმის საუკუნის განმავლობაში იყო და რჩება სწორედ ამ დარგების განვითარების ხელშეწყობა. უნივერსიტეტში მოღვაწე ქართველმა მეცნიერებმა შექმნეს ის ქართველოლოგიური მეცნიერული მიმართულებები და დარგები, რომელთაც დაეფუძნა საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემია და მისი სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტები. მათი არსებობის ისტორია სწორედ უპირველეს ქართულ სამეცნიერო კერაში – უნივერსიტეტში – დაიწყო.

საყოველთაოდ ცნობილია ის ფაქტიც, რომ პირველი დისერტაცია, რომელიც უნივერსიტეტში იქნა დაცული გახლდათ ქართველოლოგიის დარგში – კერძოდ, ქართულ ენათმეცნიერებაში. ეს გახლდათ უნივერსიტეტის ერთ-ერთი დამაარსებლის აკაკი შანიძის დისერტაცია. მას შემდეგ ჩვენს უნივერსიტეტში ყოველწლიურად ათეულობით ქართველოლოგიური ხასიათის სამეცნიერო ნაშრომი იქმნება, რომელთა დიდ ნაწილს საკმაოდ სერიოზული გამოხამურება აქვს საერთაშორისო სამეცნიერო სივრცეშიც.

უნივერსიტეტის მიერ პრიორიტეტულად მიჩნეულ ამ დარგს სახელმწიფოს მხარდაჭერაც აქვს. სახელმწიფომ სრულიად სამართლიანი და გონივრული გადაწყვეტილება მიიღო, როდესაც ქართველოლოგიური დარგები პრიორიტეტულ მიმართულებებად გამოაცხადა და რამდენიმე საბაკალავრო პროგრამაზე სწავლა პროგრამულად დააფინანსა, რამაც საშუალება მისცა ასობით სტუდენტს უფასოდ ესწავლა ქართული ფილოლოგიის, ისტორიის თუ არქეოლოგიის სპეცილობებზე. რასაკვირველია, სასურველია ამ სპეციალობების ჩამონათვალი გაიზარდოს და სწავლის საფასურის გადახდის გარეშე ცოდნის მიღების შესაძლებლობა მიეცეთ იმ სტუდენტებსაც, რომლებიც ირჩევენ, მაგალითად, ეთნოლოგიის, ხელოვნებათმცოდნეობის, კულტურის კვლევების სპეციალობებსაც, მაგრამ თავისთავად ის ფაქტი, რომ ყოველწლიურად 400 სტუდენტს აქვს საშუალება საკმაოდ მაღალი მოთხოვნების დაკმაყოფილების შემთხვევაში, რომელსაც ჩვენი უნივერსიტეტი უყენებს აბიტურიენტებს, გახდეს ქართული ენის, ლიტერატურის თუ ისტორიის, არქეოლოგიის და ფილოსოფიის საბაკალავრო პროგრამის სტუდენტი, უკვე თავისთავად ძალიან მნიშვნელოვანია.

– შეგიძლიათ განსაზღვროთ, რა ფუნქციას ასრულებს უნივერსიტეტის სასწავლო და სამეცნიერო საქმიანობაში ჰუმანიტარული ფაკულტეტი?

დღეს ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტს უდიდესი მისია აქვს. უპირველეს ყოვლისა, ეს არის მაღალკვალიფიციური თანამედროვე კადრების მომზადება ქართველოლოგიაში. მათ უნდა გააგრძელონ და ახალ სიმაღლეზე აიყვანონ არსებული ტრადიციები, თანამედროვე სამეცნიერო მიღწე-

ვების გათვალისწინებით იკვლიონ ქართული ენა, მწერლობა, ხელოვნება... ახალი თაობის ვალია, არა მარტო შეინარჩუნონ და გააღრმავონ ეს მიმართულებები, არამედ მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანონ ქართველოლოგიის კიდევ ერთი ასპექტის განვითარებაში, კერძოდ, მსოფლიო ასპარეზზე გაიტანონ ქართველოლოგიის ნარმატებები, ხელი შეუწყონ მიღწეული შედეგების პოპულარიზაციას მსოფლიოს აკადემიურ წრეებში. ქართველოლოგია სწორედ ის დარგია, რომელიც პოლიტიკური რუკის გვერდით საქართველოს მყარად დაუმიკვიდრებს ადგილს მსოფლიოს კულტურულ რუკაზეც.

ქართველოლოგების ვალია, უფრო მეტად, უფრო ღრმად გააცნონ ჩვენი კულტურა მსოფლიო საზოგადოებას. ამ კვლევებით მარტო ქართველი მეცნიერები არ არიან დაინტერესებულნი. უცხოელი მეცნიერებების ინტერესი სხვადასხვა მიზეზით შეიძლება იყოს განპირობებული, ზოგს კონკრეტულად საქართველო აინტერესებს, ზოგს საქართველო რეგიონულ კონტექსტში აინტერესებს, ზოგი მსოფლიოს სხვადასხვა ერების ლიტერატურების, ენების, კულტურების ტიპოლოგიური მიმართებების კვლევამ დააკავშირა ქართულ ენას, ლიტერატურას, კულტურას... ჩვენთვისაც, ბუნებრივია, საინტერესოა, რა ადგილი უჭირავს ქართულ ლიტერატურასა თუ ხელოვნებას მსოფლიო ლიტერატურაში, ხელოვნებაში... როგორ ხედავენ და აფასებენ ამ ასპექტს ჩვენი უცხოელი კოლეგები.

საქართველო ცივილიზებული მსოფლიოს ორგანული ნაწილია. შეუძლებელია მსოფლიო ისტორიის შესწავლა საქართველოს ისტორიის გარეშე. მაგალითად, ვერც ერთი მედიევისტი ვერ ჩაატარებს სრულყოფილ კვლევას, თუ არ გაითვალისწინებს ქართულ მასალას, საქართველოს ისტორიას, შუა საუკუნეებში შექმნილ მდიდარ და საინტერესო წერილობით ძეგლებს. თუმცა უნდა ითქვას, რომ მათი ფასი და მნიშვნელობა კარგად იციან ჩვენმა უცხოელმა კოლეგებმა და ხშირად იმონებენ კიდევაც. ჰუმანიტარული მეცნიერებების განვითარებისათვის განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება ქართულ წყაროთმცოდნეობას – ისტორიის მიმართულებით, ტექსტოლოგიას – ფილოლოგიის მიმართულებით. ვერც მსოფლიო ხელოვნების ისტორია იქნება სრულყოფილი ქართული ხელოვნების გარეშე.

სრულიად განსაკუთრებული მოვლენაა ქართული ფოლკლორი. ქართული ფოლკლორის კომპარატივისტული კვლევა მრავალ საინტერესო კითხვას გასცემს პასუხს არა მარტო რეგიონული, არამედ უფრო ფართო მასშტაბის კვლევებშიც.

ქართული მასალით დაინტერესებული მრავალი ცნობილი მკვლევარი ჩამოდის მსოფლიოს სხვადასხვა სამეცნიერო ცენტრიდან. ისინი ჩვენს პროფესორებს ინვევენ თავიანთ სამეცნიერო ფორუმებზე, თვითონაც იღებენ მონაწილეობას ჩვენი კონფერენციების მუშაობაში, რაც, ერთი მხრივ, დააჩქარებს ქარველოლოგიის მასალების მსოფლიო სამეცნიერო წრებრუნვაში ჩართვას და, მეორე მხრივ, თავიდან აგვაცილებს თვითიზოლაციისა და საინფორმაციო ვაკუუმის უარყოფით შედეგებს.

– რამდენად ინტერესდებიან უცხოელი მეცნიერები ქართველოლოგიით?

რაც შეეხებათ უცხოელ მეცნიერებს, შემოძლია დავასახელო რამდენიმე მათგანი, რომელთაც მნიშვნელოვანი როლი აქვთ შეტანილი ქართველოლოგიური დარგების განვითარებასა და პოპულარიზაციაში და დღესაც აგრძელებენ საქმიანობას.

საზღვარგარეთული ქართველოლოგიის, როგორც დარგის, ჩანასახები მე-19 საუკუნეში გაჩნდა, მაგრამ ქართველოლოგია, როგორც სამეცნიერო დარგი, მე-20 საუკუნეში ჩამოყალიბდა. მათ შორის, ვინც პროდუქტიულად მოღვაწეობს ამ სფეროში და ინტენსიურად არის ჩართული მუშაობაში ერთობლივი პროექტებით, ერთობლივი გამოცემებითა და მთელი თავისი საქმიანობით, უპირველეს ყოვლისა, დავასახელებ ცნობილ გერმანელ ქართველოლოგს – პროფესორ ჰაინც ფენრიხს. მან თავისი სამეცნიერო მოღვაწეობის მთავარ თემად საქართველო და ქართველები, მათი ენა, მწერლობა და კულტურა აირჩია და პირნათლად ემსახურა საზღვარგარეთული ქართველოლოგიის განვითარებას. იგი ავტორია ათეულობით მნიშვნელოვანი ნაშრომისა ქართველოლოგიაში, ათწლეულების განმავლობაში იყო გერმანულენოვანი ქართველოლოგიური სამეცნიერო ჟურნალის „გეოგრაფიკის“ რედაქტორი. ამიტომაც სრულიად ბუნებრივია, რომ უნივერსიტეტმა, პირველს, სწორედ ჰაინც ფენრიხს მიანიჭა უცხოელი ქართველოლოგებისათვის დანესებული ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სამეცნიერო პრემია, რომელიც ყოველ ორ წელიწადში გაიცემა.

რამდენიმე დღის წინ პროფესორმა ჰაინც ფენრიხმა კიდევ ერთი ახალი წიგნი გამოგიგზავნა. „მონატრების ძახილი“ – ასე ჰქვია მის წიგნს, რომელშიც ქართული ლიტერატურის ნიმუშების მის მიერ შესრულებული გერმანული თარგმანებია დაბეჭდილი. მას უყვარს საქართველო და ყველაფერი, რასაც ქართველები ქმნიდნენ და ქმნიან. იგი არის მაღალი რანგის მეცნიერი, რომლის შრომები ევროპის ძალიან პრესტიჟულ გამომცემლობებში იბეჭდება. ჰაინც ფენრიხი წარმატებით მუშაობს ქართველოლოგიაში, კერძოდ, ლინგვისტიკაში, ლიტერატურათმცოდნეობასა და ისტორიაში. ბოლო პერიოდში მან მშვენიერი წიგნი გამოსცა საქართველოს ისტორიაზე.

უცხოელი ქართველოლოგებისაგან უნდა დავასახელოთ – გერმანელი მეცნიერი პროფესორი ვინფრიდ ბოედერი, რომელიც ჩვენი უნივერსიტეტის საპატიო დოქტორია. მას საქართველოსთან ურთიერთობის დიდი ხნის ისტორია აქვს. იგი ავტორია არაჩვეულებრივი სამეცნიერო ნაშრომებისა ენათმეცნიერების დარგში, თუმცა შედარებით კვლევებშიც წარმატებით მუშაობს.

მეტად საინტერესოა ფრანგი ქართველოლოგის ბერნარ უტიეს, მოღვაწეობა, რომელიც პირველად 1975 წელს ჩამოვიდა და ამის შემდეგ ოცდაცხრამეტჯერ არის ნამყოფი საქართველოში. მან ორიოდე თვის წინაც მეტად საინტერესო ლექციები წაიკითხა ჩვენს უნივერსიტეტში. ბატონი ბერნარ უტიე 40 წელია მუშაობს ქართველოლოგიაში. ჩვენ შევთანხმდით, რომ მისი ქართველოლოგიური მოღვაწეობის 40 წლის იუბილე საგანგებოდ უნდა აღვნიშნოთ უნივერსიტეტში. იგი მეტად აქტიური და მოუღლეელი მკვლე-

ვარია. ქართულ ხელნაწერებს ეძებს ყველგან, უცხოეთის ბიბლიოთეკებში, მუზეუმებში, მონასტერთა წიგნსაცავებში, ეძებს და პოულობს კიდეც. ბოლოს ჩვენთან სომხეთიდან ჩამოვიდა და ძალიან საინტერესო ახალი ინფორმაცია ჩამოიტანა მატენადარანიდან, იქაური ხელნაწერთა ცენტრიდან, სადაც მან მიაკვლია სომხური ხელნაწერი წიგნების ყდების თავფურცლებად გამოყენებულ ძველი ქართული ასომთავრულით შესრულებულ ხელნაწერების ფურცლებს. ბატონი ბერნარი ახლა მათი აღწერილობის შედგენაზე მუშაობს. მას ჭეშმარიტად უყვარს ქართული კულტურა, იცის მისი მნიშვნელობა და ინტენსიურად ცდილობს მის პოპულარიზებას.

ევროპაში მოღვაწე თანამედროვე ქართველოლოგებიდან აუცილებლად უნდა დავასახელო მაინის ფრანკფურტის გოეთეს სახელობის უნივერსიტეტის პროფესორი იოსტ გიპერტი, რომელმაც არაჩვეულებრივი მონაცემთა ბაზა შექმნა ქართული ტექსტებისა (ARMAZ, TITUS), რომლებშიც თავმოყრილია, ძველი, საშუალო და ახალი ქართულის წერილობითი ძეგლები, უძველესი წარწერები, ხელნაწერები. ეს არის სპეციალურად დამუშავებული საძიებო სისტემით აღჭურვილი ბაზა, რომლის გამოყენება შეუძლია ნებისმიერ მომხმარებელს მსოფლიოს ნებისმიერ წერტილში. ამჟამად ფოლკსვაგენის სამეცნიერო ფონდის მხარდაჭერით მიმდინარეობს მუშაობა ამ ბაზის საფუძველზე ქართული ენის ეროვნული კორპუსის შესაქმნელად, რომელშიც ფაქტობრივად ქართულ ენაზე შექმნილი ყველა სახის ტექსტი იქნება შეტანილი. ქართული ენის ეროვნული კორპუსი შექმნის ლინგვისტური კვლევების ფართო შესაძლებლობებს და ასევე ახალ მიმართულებს კვლევისათვის. ამ საკითხზე ბატონი იოსტი თავის ნორვეგიელ კოლეგასთან - პაულ მორიერთან - ერთად და ფრანკფურტის უნივერსიტეტის პროფესორ მანანა თანდამვილთან ერთად მუშაობს, რომელიც ჩვენი უნივერსიტეტის კურსდამთავრებულია. პროექტში ქართველი მეცნიერები, მათ შორის ჩვენი უნივერსიტეტის ლინგვისტებიც არიან ჩართულნი.

აუცილებლად უნდა აღინიშნოს ვარშავის უნივერსიტეტის კავკასიოლოგიის ცენტრის ნაყოფიერი მუშაობა. იქ მოღვაწეობს ბატონი დავით ყოლბაია და სწორად წარმართავს ქართული კულტურის პოპულარიზების საქმეს. იგი ბევრს თარგმნის, მრავალი წელია ატარებს საერთაშორისო სამეცნიერო სიმპოზიუმებს, რომელიც წმ. მღვდელმონაშე გრიგოლ ფერაძის ხსოვნას ეძღვნება. მისი ორგანიზებითა და ხელმძღვანელობით ყოველ ორ წელიწადში ერთხელ ცნობილი ქართველოლოგები იკრიბებიან ვარშავაში და მსჯელობენ ქართველოლოგიის აქტუალურ საკითხებზე. წელს დეკემბრის დასაწყისში ეს სიმპოზიუმი მეთორმეტედ გაიმართება. ბატონი დავით ყოლბაიას რედაქტორობით და ვარშავის უნივერსიტეტის პროფესორების იან მალიცკისა და მამა ჰენრიხ პაპროცკის აქტიური მხარდაჭერით ვარშავაში იბეჭდება ყოველწლიური სამეცნიერო ჟურნალი Pro-Georgia, რომლის 20-ზე მეტი ნომერია უკვე გამოსული.

უნდა აღინიშნოს პროფესორ ქევენ თუითის ქართველოლოგიური მოღვაწეობა, რომელიც იენისა და კანადის უნივერსიტეტებში მუშაობს. იგი კა-

ეკასიოლოგიის დეპარტამენტს განაგებდა იენის ფრიდრიხ შილერის სახელობის უნივერსიტეტში, ახლა კი იენიდან ისევ კანადაში დაბრუნდა. მან კარგად იცის ქართული, ძირითადად ეთნოგრაფიის მიმართულებით მუშაობს, თუმცა ყოველთვის აქტიურად არის ჩართული თანამედროვე საქართველოს ცხოვრებაშიც.

ცნობილი ქართველოლოგები არიან იტალიელი მეცნიერი ლუიჯი მაგაროტო, რომელიც დიდი ხანია ქართული კულტურისა და მწერლობის შესწავლით არის დაინტერესებული, ამერიკელი მეცნიერი სტივენ ჯონსი, რომელმაც შესანიშნავი წიგნი გამოსცა საქართველოს პირველი რესპუბლიკის ისტორიის შესახებ, იაპონელი მკვლევარი იასუჰირო კოჯიმა, რომელიც 15 წლის წინ ჩამოვიდა პირველად საქართველოში და მალე ისწავლა არა მარტო ქართული, არამედ ქართველური ენებიც. ამერიკაში მოღვაწეობს ქართველოლოგი, ლინგვისტი ალის ჰარისი, ინგლისში - დიან ჰოლისკი, გერმანიაში - შტეფი ხოტივარი-იუნგერი, კიევის უნივერსიტეტის პროფესორია ქართველოლოგი ლიუდმილა გრიციკი და სხვანი.

ქართველოლოგიური კვლევებისადმი ინტერესი შეიმჩნევა ახალი თაობის მკვლევრებშიც. ესენი არიან მაგისტრანტები და დოქტორანტები, მართალია, ვერ ვიტყვით, რომ ათობით ჩამოდიან, მაგრამ წელიწადში ერთი ან ორი უცხოელიც რომ ჩამოდის ასეთი სურვილით, ესეც დიდ წარმატებად მიგვაჩნია. ისინი ძირითადად გერმანული უნივერსიტეტებიდან არიან. ქართველოლოგიის სკოლა გერმანიაში შეიქმნა და ეს ტრადიცია, საბედნიეროდ, გრძელდება. ვიმედოვნებთ, რომ დღეს სტუდენტური თუ აკადემიური პერსონალის გავცლითი პროგრამების ფარგლებში საქართველოში რამდენიმე თვით ჩამოსულ სტუდენტებსა თუ ახალგაზრდა მკვლევართა შორის არიან ისეთებიც, რომლებიც სამომავლოდ თავიანთ სამეცნიერო საქმიანობას ქართველოლოგიას დაუკავშირებენ.

- უნივერსიტეტში თუ არსებობს რაიმე გეგმა, რომ უცხოელი ქართველოლოგები იქნენ ნახალისებულნი, გარდა დაჯილდოვებისა, ურთიერთობის სხვა ეფექტური ნახალისება რა შეიძლება მათ შევთავაზოთ?

სახელმწიფოებრივ დონეზე, რამდენადაც ვიცი, მათი ნახალისება ნაკლებად ხდება, ერთადერთი, რაც შემიძლია ვთქვა, ბევრი მათგანი საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის უცხოელ წევრად და ჩვენი უნივერსიტეტის საპატიო დოქტორად არის არჩეული.

ქართველოლოგიის განვითარებაში მნიშვნელოვანი წვლილი შეაქვთ საქართველოდან წასულ ქართველ მეცნიერებს, რომლებსაც პროფესორის პოზიცია უჭირავთ სხვადასხვა უნივერსიტეტში (მაგალითად, პროფესორები რეუვენ ენოხი, კონსტანტინე ლერნერი, გასტონ ბუაჩიძე, მანანა თანდაშვილი, და სხვები). ისინი ჩვენი მეცნიერებისა და კულტურის დესპანები არიან. მათთან ურთიერთობა ჩვენთვის ძალიან მნიშვნელოვანია.

- ძალიან მნიშვნელოვანია ქართველოლოგიური პროფილის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტების დონე, ჩვენი უცხოელი ქართველოლოგების შემდგომი დაინტერესების თვალსაზრისითაც,

საქართველოში არსებობს რამდენიმე ინსტიტუტი, რომლებიც მუშაობს ქართველოლოგიური პროფილით. მათგან გამორჩეულია ენათმეცნიერების, ლიტერატურის, საქართველოს ისტორიის და ეთნოლოგიის ინსტიტუტები, ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, სახელმწიფო მუზეუმი და ხელოვნების ინსტიტუტი; აგრეთვე, კვლევითი ცენტრები. ამას ემატება უნივერსიტეტის სამეცნიერო-კვლევითი სტრუქტურული ერთეულები, სადაც ხდება კვლევისა და სწავლების შერწყმა. უნივერსიტეტის პროფესორ-მასწავლებლები საკმაოდ სერიოზულ კვლევებს აწარმოებენ, რომლის შედეგები იბეჭდება მაღალრეიტინგულ საერთაშორისო სამეცნიერო ჟურნალებში, მათ შორის იმ სამეცნიერო ჟურნალებშიც, რომლებიც ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტზე გამოდის. კერძოდ, ორენოვანი სამეცნიერო ჟურნალი „ქართველოლოგი“, რომელიც გასული საუკუნის 90-იანი წლებიდან გამოიცემა და ამჯერად ბეჭდურ ვარიანტს ელექტრონულიც დაემატა. ასევე ორენოვანი სამეცნიერო საერთაშორისო რეცენზირებადი ელექტრონული ჟურნალი „სპეკალი“. ამ ჟურნალებში ძალიან საინტერესო ქართველოლოგიური ნაშრომები იბეჭდება. რაც უფრო მეტი იქნება ასეთი ჟურნალი, მით უფრო ფართო იქნება ჩვენი მეცნიერების ასპარეზი და მით უფრო აქტიურად შეძლებენ ისინი პოპულარიზაცია გაუწიონ ქართველოლოგიას.

მნიშვნელოვანია ფართომასშტაბიანი სამეცნიერო ფორუმების ჩატარება, რომლებზედაც შეიკრიბებიან ქართველოლოგები მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნიდან. ერთი ასეთი მასშტაბური სამეცნიერო სიმპოზიუმის ჩატარება ქართველოლოგებისა 2016 წლის ოქტომბერშია დაგეგმილი, ეს იქნება რიგით მეშვიდე ქართველოლოგთა საერთაშორისო სიმპოზიუმი. ამ მნიშვნელოვან სამეცნიერო ფორუმზე თავს მოიყრიან მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნის ქართველოლოგები ადგილობრივ მკვლევრებთან ერთად და იმსჯელებენ ქართველოლოგიის უმნიშვნელოვანეს საკითხებზე.

ქართველოლოგიის განვითარებისათვის ძალიან მნიშვნელოვანია საზაფხულო ქართველოლოგიური სკოლების არსებობა, ქართველოლოგიაში ახალი თაობის ჩართვისთვის. ამ თვალსაზრისით უნდა გააქტიურდნენ სტუდენტთა სამეცნიერო წრეები. ამ კუთხით სტუდენტების ნებისმიერი აქტივობა უნდა იყოს ხელშეწყობილი და წახალისებული. იმედის თვალთ შევყურებთ ჩვენს სტუდენტებს, რომ ისინი თავიანთი კვლევებით შეძლებენ საერთაშორისო ასპარეზზე ქართველოლოგიური მეცნიერებების პოპულარიზაციას, მის სათანადო დონეზე წარმოჩენას.